

Disputatio Medica Inauguralis De Medendi Methodo Per Venena

Buetzovii: Typis Johannis Gotthelfi Fritzii, [1762]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn880879262>

Druck Freier Zugang

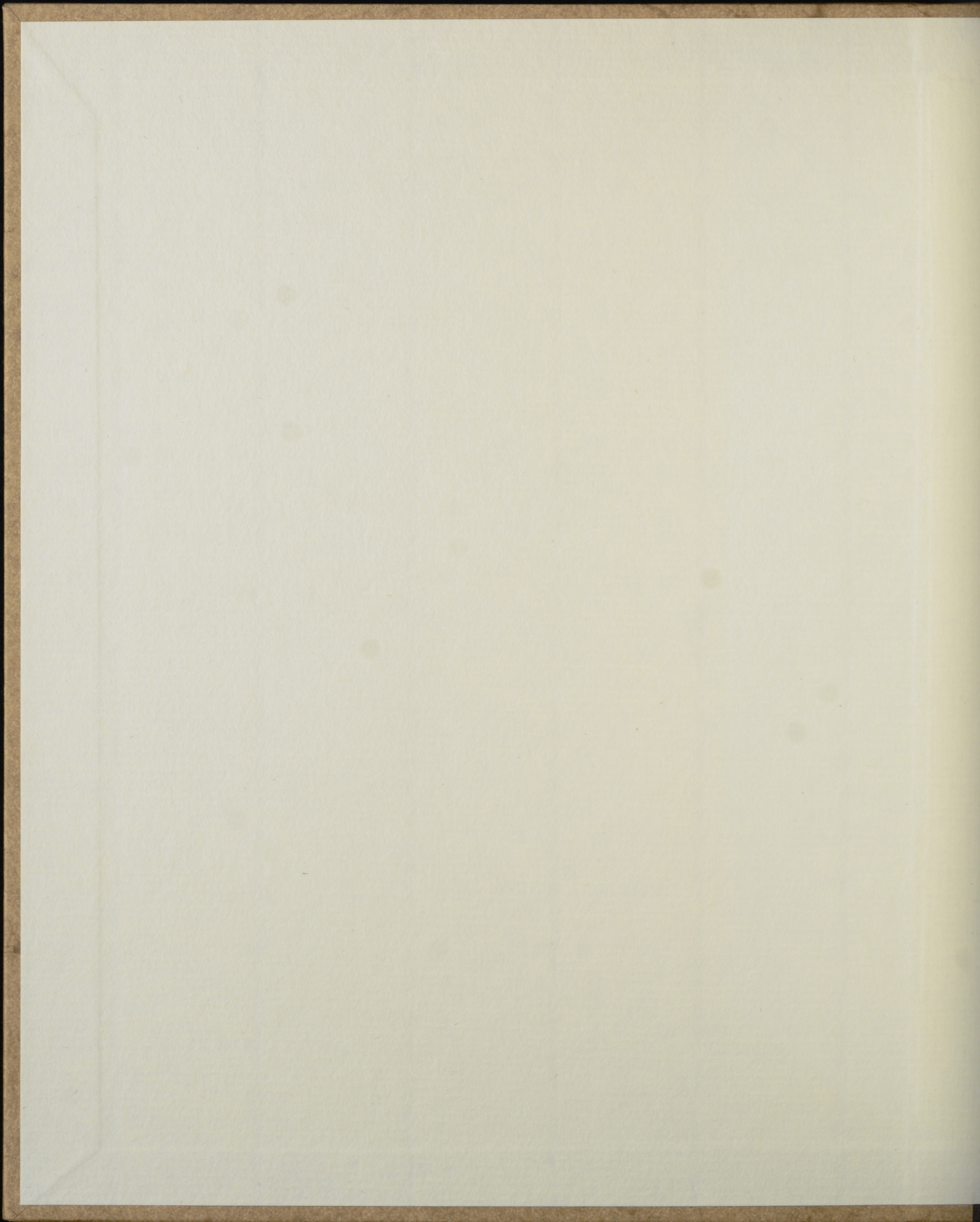

Universität Bützow

Med. Fak. 1762

Detharding/Oerthling

Bützow 002

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
MEDENDI METHODO
PER
VENENA

QUAM,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
QUAE EST BUEZOVII,
SUB PRAESIDIO

DN. GEORG. CHRISTOPH.
DETHARDINGII

SERENISS. DUC. REGN. MEGAP. CONS. AUL. MED. DOCT. ET
PROFESS. PUBL. ORD. FACULT. MED. DECANI,

ET
ACAD. h. t. DIRECTORIS MAGNIFICI,

A. MDCCLXII d. Oct.

PRO SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE OBTINENDIS,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT

AUCTOR

SAMUEL GUSTAV. OERTHLING

ROSTOCHIENSIS.

B U E T Z O V I I

TYPIS JOHANNIS GOTTHELFI FRITZII, SEREN. PRINC. AUL. ET ACADEM.
TYPOGR.

DISPUTATIO MEDICA IN AULICIS
DE
MEDENDI METHODO
PER
VENENA

QUAM
ANNUENTE SUMMO NUMINE
IN ACAD. IMP. AUSTRIACANA
QUIBUS
SUB PRÆSIDIO
ET
D. N. GEORG. CHRISTOPH.
DUCCI

ACAD. h. e. DIRECTORIS MAGNIFICI
A. MDCCXII. A. OR.
PRO SUMMO IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
LITE OSTENDIS
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT
AUCTOR
SAMUEL GUSTAV. OERTHLING
ROSTOCKENSIS

ROSTOCKI
TYPIS JOHANNIS GOTTFRIEDI FRITZLII, SEREN. PRINC. AUL. ET ACAD. EM.
TYPOGR.

PROOEMIUM.

Non dubito fore nonnullos, qui, rubrum dissertationis huius adspicientes, me sic dictam contradictionem in adiecto committere, atque res deleterias, vimque vitae destruentes, fanitati conseruandae vel restituendae nequaquam idoneas esse, iudicabunt; sed hi erunt fere, qui, usu loquendi suffulti, venenis plane nullam, nisi necandi qualitatem adtribuere soliti sunt. Verum enim vero, licet facile concesserim,

A

PROOEMIUM.

rim, millena animantium a toxicis esse peremta, tantum tamen abest, vt ab abusu nefando vel improuido, ad legitimum horundem vsum valeat consequentia, vt potius, dextre adhibita, catalogum exquisitissimorum remedium condigne augeant, & effectus exserant, ab aliis vix ac ne vix quidem expectandos. Quaecunque fere medicamenta, vtut in se innocentissima, intempestiue vsurpata, in manibus imperitorum sunt quandoque gladius in manu furiosi. Eccoprotica circa statum morborum exanthematicorum acutorum e.g. variolarum & morbillorum exhibita, retrocessionem horundem, cum euentu vtplurimum funesto post se trahere solent. Aqua simplex, quam medici, omni iure, medicinam vniuersalem nuncupare sueuerunt, cito hominem iugulare potis est, si quando sub rapidissimo sanguinis exaestuantis motu frigida ingurgitatur. Et quis ferrum damnaret, licet ex hoc facta instrumenta bellica innumerabilem hominum multitudinem e numero viuentium exturbarent, quando versa vice, exinde millena utensilia summe necessaria parantur &c. Quidni
ergo

PROOEMIUM.

ergo venenis, simili ratione, praedicata medicamentorum certo respectu competere? Haud obstat famosum illud HIPPOCRATIS iuramentum, quo Doctores Medicinae ante promotionem, variis adhuc in Academiis, obligantur, se venena non esse propinatuuros, multo minus lex apud PLATONEM de LL. *lib. II.* reperibilis, utpote quae venenarios capite plectendos praecipit, in primis si medici fuerint. Vel me enim tacente, facile patet, sermonem saltem esse de sceleratis artificiis & mediis, homines vita priuandi, quae & ratio fuit, cur medicos olim Roma eiectos esse narrat PLINIUS *Hist. natur. libr. XXVIII. c. 1.*

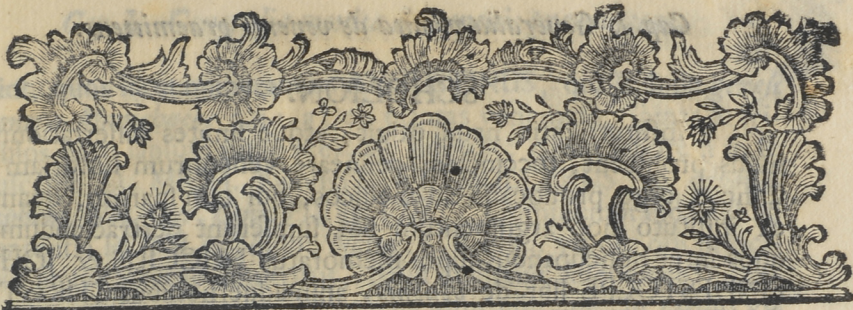
Praefari haec volui, dissertationem inauguralem conscripturus, quando, misis aliis thematibus, materiam de venenis elegi, quatenus decenti ratione adhibita salutarem in C. H. effectum exserere possunt. Praeëuntem deprehendi MELCH. FRICCIUM, medicum Ulmensem, qui in peculiari tractatu de *virtute venenorum medica* Ulmae 1701 edito, omnium ipsi notorum venenorum notas, vtilitates, &

PROOEMIUM.

antidota descripsit, atque ad dubia, quod tuto in vsum trahi non possint, debite respondit. At cum non nisi concisa monita, virtutes venenorum medicas respicientia, in opusculo hocce deprehendantur; nostris e contra temporibus, varia tentamina cum toxicis nonnullis, felici cum euentu, in morbis conclamatis fuere instituta, operae pretium existimaui, spicilegii instar, fusius paulo eadem enarrare. Vergant haec mea conamina in gloriam summi Creatoris & salutem proximi, quae medicorum summa lex habenda.

CAP.

CAP. I.

Generalia monita de Venenis praemittens.

THES. I.

Venenorum nomine intelligenda esse
censeo corpora naturalia, in vsus
multiplices, vel a Creatore condi-
ta, vel variis encheiresibus con-
cinnata, in se spectata quidem, in-
nocua, quinimo varia ratione con-
ducibilia, talibus tamen partibus constitutivis praedita,
quae vel promiscuae, vel intempestivae, vel quantitate
& minus conuenienti modo, ab animantibus adhibita,
deleterium effectum exserere potis sunt.

SCHOLION.

Instituti ratio haud exigit, atque limites dissertationis huius prohibent, succinctam delineare venenorum historiam: sufficiat ergo prouocasse ad medicos, qui tam sparsim, quam ex instituto hoc argumentum sibi sumserunt pertractandum, quos inter nuncupandus supra memoratus FRICCIUS, & JOH. LINDESTOLPE libr. de *venenis*, animaduersionibus CHRIST. GOTTFR. STENZELII illustratus, it. STENZELII disputatio de *venenis terminatis, & temporaneis* Vitembergae 1730 habita. Ex modo allata definitione, vel si mauis, descriptione satis elucescere crediderim, quae praedicata sic dictis venenis in genere competere autumo. Absit, ut credamus haec operosa & vehementibus qualitatibus imbuta corpora in perniciem saltem animantium fuisse condita, quin potius, teste experientia, sapientissimus creator eisdem indiderit proprietates speciales, quae multiplici ratione animalibus brutis & homini proficua esse possunt. Quam ob causam brutis concessi sunt exquisitissimi sensus, quorum beneficio naturae suae aduersa euitare, & conuenientia, instinctu insito, adprehendere valent. Quinimo nec hominibus deneganda haec facultas, modo simplicissimo victu vtentur, nec profusa horundem luxuria & insatiabile cibos & potulenta multifaria libandi desiderium gustum & odoratum heberasset; cuius sensibilitatis adhuc deprehenduntur in subiectis, ex idiosyncrasia varias res auersantibus, vestigia, quas eminus constitutas olfactu detegere, vel cibus aut medicamentis, minima licet quantitate, intermixtas promte gustare valent. Pariter sub statu morbofo restituitur subinde hoc sensuum acumen, sicuti obseruavi in aegrotto, hydrope ascite laborante, qui aqua niuis pro potu ordinario utebatur, & gustu explorare valebat, vnde nix in aquam liquanda fuerat deprompta, quamuis locum subiacentem non tetigerat, sed alta manu fuerat collecta. Facillimo proinde negotio enodanda nonnullorum quaestio, an plantae venenatae ante lapsum protoplastorum existerint,

rint, quos inter numerandus AUGUSTINUS, qui L. I. de *genesi contra Manichaeos* c. 13. a Deo plantas venenatas, spinas & tribulos ante lapsum fuisse creatos, negavit; quem laborem in se suscepit D. MICH. ERNEST. ETTMULLERUS, in *adpend. Ephem. Nat. Cur. Cent. VII. & VIII.* Commemoranda adhuc sententia PLINII in *Histor. Natur.* L. II. c. 63. vtpote qui principiis sectae Stoicae innutritus, haud dubitavit adseuerare: „terram, nostri misertam, & venena instituisse, ne, in taedio vitae, dirae famis mors, terrae meritis alienissima, lenta nos consumeret tabe, ne lacerum corpus abrupta dispergerent, ne laquei torqueret poena praepostera, incluso spiritu, cui quaereretur exitus, ne, in profundo quaesita morte, sepultura paulo fieret, ne ferri cruciatus scinderet corpus; hinc genuisse id, cuius facillimo haustu, illibato corpore, & cum toto sanguine exstingueremur &c. quod detestabile & Christiano indignum assertum STENZELIUS in praefamine libri iam memorati LINDESTOLPII excusit.

THES. II.

Quamuis plurima pars venenorum sit relatiua, tamen exinde non concludendum, nulla dari venena absolute talia.

SCHOLION.

Vnanimis fere medicorum est sententia, operationem venenorum non a modo actiuitatis, sed receptiuitatis dependere, hinc omnia venena respectiua esse dicenda, quandoquidem certa animantium genera, ab vsu nonnullarum rerum tantum interficiuntur, quae in nutrimentum aliorum cedunt. Sic v. g. olea expressa insectis, tantum non omnibus, sunt lethifera; nuces vomicae vulpes, canes & feles interimunt; equi lacte ebutyrato pereunt; sues, maiorana interficiendi, hyoscyamo & mandragora sine noxa vascuntur; Lucii pisces & anates bufonibus

bus delectantur, & sic porro. Quinimo perniciosis rebus diuturniori usu adeo adsuescere valent nonnulli, ut ingentem quotidie quantitatem sine vlla noxa deuorare queant. Quod de Turcis aliisque gentibus orientalibus notum, quippe qui opium ad drachmas duas & ultra deglutire soliti sunt. De Liguribus Taurinis narrat VOSSIUS L. I. de *Idololatria* p. 39. hos cicutariam inter edulia salubria & palato grata collocare. Haec equidem, aliaque exempla plura deprehendimus ex regno animali & vegetabili esse petita, quibus effectum specificum toxicum denegare animus non est: verum quae ex regno minerali depro-muntur venena, tantum non omnia, inter vniversalia collocari posse, vix ac ne vix quidem dubito. Praecipuum locum haec inter sibi vindicant cobaltum & ex hoc paratum arsenicum, mercurius sublimatus, oleum vitrioli aliaque corrosiua maiori paulo quantitate exhibita, quibuscunque animantibus, lethum inferendo, infensissima. Haud enim exempla deprehenduntur fide digna, innoxie virulentas hasce res deuorantium, nisi, ante assumptionem harum, vel in primis viis exstiterint effectum horundem infringentia, vel statim antidota fuerint superingesta. De arsenico me legisse memini, vermiculos viuentes in eodem fuisse deprehensos, qui pabuli loco hoc usu fuere; verum me quidem iudice, vel fallacia subfuit optica, vel haec observatio ad commenta referenda, hinc inde in scriptis abunde reperibilia.

THES. III.

Non sola venena sunt dicenda, quae exigua quantitate, breui temporis interuallo, actiones vitales & animales cum lethali ut plurimum euentu destruant, sed & quae maiori mole & pedetentim deleteriam suam indolem produunt.

SCHO.

SCHOLION.

Vnanimi propemodum medicorum consensu, tres saltem notae venenorum characteristicae supponuntur (1) quod summa partium tenuitate & minima mole operentur (2) quod breui virulentiam suam exserant (3) quod generi neruoso sint infensissima, confer. FRID. HOFFMANNI *Med. rat. syst.* Tom. II. P. II. §. 2. Haec, vtut ita se habeant, nihilo tamen secius numero venenorum excludi haud possunt, quae ab hisce abludunt, atque maiori quantitate corpori communicata, & post longiorem intercapedinem sanitati & vitae insidias struunt, quorum expositio subsequens Theſibus referuanda. Non possum tamen, quin, data hac occasione, historiis passim obuiis vix fidem habendam esse perhibeam, dari venena dicta delibutoria tantae acuitatis, vt solo odore & fotu vitam adimere possint, quando relatum legimus, epistolam hisce illinitam, hanc resignantem interficere, posse, vid. HELMONTIUS in *tumulo pestis* p. 219, & JOH. BAPT. PORTÆ *Magia natur.* L. II. c. 19. p. 155. Praeparatio namque istius generis veneni, ineuitabili exinde surgente exhalatione veneficum itidem extinguere valeret, licet concesserim, mediantibus chirotecis, indusiis, capillamentis, aliisque cuti immediate admouendis rebus, per poros eiusdem viri deleterium communicari posse. Quod venena lenta adtinet, quorsum referendus famosus ille gallorum puluis sic dictus successioneis, ea non adicienda esse censeo, ac si diu in corpore absque molestia latitare, & demum certo & determinato tempore effectum lethalem exserere possent. Haud enim corpus nostrum eam horologio comparandum, fuscitabulo instructo, & ita dirigendo, vt determinata hora, strepitum edat sonorum euigilandis dormientibus destinatum. Effectus siquidem istius generis veneni in eo consistit, vt successiue oeconomiam animalem turbet, varias excitet aegritudines sensim inualescentes, donec exhaustis viribus & corruptis partibus organicis, mors subsequatur. Haec mutationes in omnibus indiuiduis certum non ob-

B

ser-

seruant tempus, sed pro modulo virum & constitutionis partium corporis, nunc citius nunc tardius intoxicatum pessundant.

THES. III.

Habentur passim venena, quae titulum minus iuste sustinent, sed omni deleteria qualitate destituta deprehenduntur.

SCHOLION.

Non tantum a vulgo, verum & a medicis olim varia catalogo venenorum fuere inserta, quae experientia & rite institutae observationes ab hac suspicione, praedictis saltem suffulta, liberavit. Nemini ignotum, serpentes, morsu hominibus & brutis virus summae aetiuitatis communicando, exinde pro venenatis fuisse habitos, quando nihilo secius carnes horundem, anguillarum instar, innocue consumi possunt, immo in iure gallinaeo, ad vitia lymphae corrigenda v. g. in elephantiasi & lepra, a medicis in usum trahi solent, & theriacam Andromachi, in formam trochiscorum redacti, ingrediuntur. Eadem valent de scorpionibus, araneis, bufonibus aliisque insectis, utpote quae non nisi ira incensi, succos fundunt perniciosos, hac autem sedata, tali virulentia destitutos; parvi propemodum modo, ac haec phaenomena ab hominibus, canibus, felibus, gallis gallinaeis, aliisque infontibus caeteroquin animalibus, obiecta lacessentia morsu vexantibus passim deprehenduntur. Confer. Disp. Ill. Dni Praesidis de *mutationibus humorum ab animi pathematibus.*

In historia Medica versatos latere non potest, quam diffamata quondam in Gallia fuerit antimonii crudi usurpatio, ita ut a suprema regni curia, quam Parlament Galli vocant, fuerit peculiari edicto, graui sub animaduersione, interdita, quod minerale hodierni Medici, praecunte inprimis KUN-

KE-

KELIO, metu sinistri successus vacui, intrepide aegrotis porrigere solent.

Fortassis incongrua denominationum Arsenici & Auripigmenti in scriptis Medicorum deprehendenda confusio, quando Auripigmentum Arsenicum citrinum passim nuncuparunt, ansam suppeditavit, auripigmento pariles cum arsenico qualitates attribuendi: quam hallucinationem fonticam primus detexit HOFFMANNUS in Disputatione *de erroribus circa venena vulgaribus*.

Sic dictum argentum viuum, siue Mercurium currentem, olim itidem inter venena numeratum, interne ad libram & quod excurrit, sine noxa deglutiri posse, experientia multiplex docuit.

Tandem lapidis Magnetis, Cinnabaris factitiae & nativae, scoriarum ferri, seminis Vrticae, aliorumque huius comatis plurium mentio iniicienda, quae ab EBERHARDO GOEKELIO in libello *de venenis*, classi toxicorum, sed perperam fuisse inserta deprehendi.

THES. V.

Varia, versa vice, offenduntur corpora interne-cinum effectum haud raro excernentia, nihilo tamen minus classi venenorum vulgo non adscripta.

SCHOLION.

Quandoquidem potior pars huc spectantium venenorum, haud statim ab assumptione horundem, noxiam indolem manifestat, licet tarditatem ut plurimum gravitate compenset, & quando partibus tam solidis quam fluidis intimius innidulavit, nullo artificio, nullisque antidotis extirpanda, sed lenta tandem interficit, emergentia ab hisce symptomata aliis causis fortuitis, vel procatarticeis plerumque adtribui solent, praef-

fortim, quando non indistinctim, nec in omnibus individuis effectus deleterius obseruatur. Huc referendum cenfeo vitrum in pulverem contritum, vtpote quod non tantum olim a Medicis vsurpatum, teste GEOR. FRANK. a FRANKENAU *satyrarum medicarum VI. p. 20.* sed & adhuc hodie vulgus ad repurgandum ventriculum, contra febres intermittentes, & nescio quasnam aegritudines passim porrigere suevit. Tametsi haud in quibuscunque subiectis tragicus ab assumto hoc nefando remedio subsequatur euentus, in primis in iis, quorum primae viae mucagine obductae, scindentes has moleculas quodammodo obducere, & successiue ex corporis pomoeiis proscribere valent, nihilo tamen secius teneriores & sensibiliores, ventriculi atque intestinorum, fibris lymphæ minus viscida illinitis instructi, molestam irritantium vitri cuspidum perferre nequeunt, quin breui abhinc persentiscant dolores ventriculi pressorios, cardialgiam summam, conatus vomendi, in euersiones ventriculi frustraneas desinentes, & nisi debitis adminiculis moleculae hæc heterogeneae, & nullo artificio solubiles eliminentur, ex gangraena & sphacelo inde suboriundis, fatis cedere coguntur. Si pulueri fragmentorum adamantis praedicatum veneni lenti & famosi pulueris successione competeret, sane ex nulla alia causa, quam quae de vitro adducta est, vim vitae adferre potis esset, quia ex duritie eminente nullo modo solutionem admittit.

Commemorandum porro gypsum, ex specie alabastri, mediante calcinatione paratum, & cum calce viva in coagulatione & condensatione admodum conueniens, ita vt ad sistendas vulneratorum haemorrhagias, albumini oui intermixtum, cum fructu adplicari possit; interne tamen adsumtum, summam minitatur perniciem, nullis fere adminiculis tollendam, quatenus orificia vasorum lacteorum obstruit, sese plicis ventriculi & intestinorum insinuat, ac in iis lapideam duritiem induit, cuius consecutaria sunt atrophia, obstipatio alvi summa, tympanites, tandem febris lenta

in

in hecticam desinens. Tali ratione integrum Imperatoris CON-
RADI III. exercitum fuisse deletum, SABELLICUS *Histor. libr.*
IV. Aenead. VIII. p. 705. memoriae prodidit, quando Imperator
Bizantinus EMANUEL gypsi pulverem farinae intermixtum in
panificia misit, ea intentione, vt hostium praeda euaderet fu-
nesta. De calce viua eadem dicta sunt, licet aqua exinde per
infusionem parata sit innocentissima, & eximii vsus tam interni
quam externi.

A nociua gypsi indole haud multum abludit argilla
illa cretacea, hinc inde in cryptis montium reperibilis & a vul-
go, tempore inediae pro farina habita, quam cum farina fru-
mentaria subactam & in panem coctam, famis extinguendae
ergo, consumsit, verum, quod ab illa, loco speratae nutritio-
nis, atrophiam, obstructions glandularum mesenterii, constipa-
ta aluus, tumores abdominis, mensium sufflaminatio, aliaque
fontica mala fuerunt suborta, auctoritate magistratus, morbo-
rum exinde resultantium certioris facti, fodinae hae obturari
demum debuerunt. Confer. *Annal. Wratislav. ao. 1720. mens.*
Febr. Class. III. Art. 8. p. 196. Ex eodem fonte damnanda virgi-
num nonnullarum consuetudo, quae, vt pallorem, vel vti
persuasum habent, candidam cutim sibi concilient, cretam de-
uorare solitae sunt, sed poenam stultitiae suae cachexia, leuco-
phlegmatia, chlorosi, fluore albo, & non raro praematura
morte pendere coguntur.

In primis hucreferri meretur plumbum, & ex hoc con-
fecta tam medicamenta, quam utensilia varia, a quorum vsu
promiscuo plura enata damna, quam quis crediderit. A sco-
po mihi praefixo alienum, sigillatim recensere qualitates hu-
ius metalli deleterias, hinc sufficiat in genere commemo-
rassse, iamiam veteres medicos, aquam per plumbeos cana-
les ductam, paulo diutius in eisdem commoratum, sani-
tati maxime infensam iudicasse v. JOH. LANGII *epist. medic.*
libr.

libr. I. epist. 44. p. 199. Parili ratione methodus in *Act. Wratisl. 1725. Class. 1. Art. 2. p. 208.* descripta, oleo raparum, mediante coctione cum aqua, in vase plumbeo, saporem olei amygdalarum dulcium conciliandi breui exoleuit, cum nimis cito noxae huius mangonifati olei fuerint detectae.

Quas calamitates temeratores vini, additione lithargyrii, saporem eius austerum in suauem & amoenum commutantes passim intulere, neminem forte fugere poterit, de quibus ex instituto egit JOH. ZELLERUS in disput. de *Docymasia, signis, causis & noxa vini lithargyrio mangonifati Tubing. 1707. habita.*

Omnia vero praeparata sex saturno, virulenta indole superat sic dictum eius saccharum; hoc enim abominandum medicamentum nomen veneni lenti & temporarii condigne sustinet, siue solum, siue cum aliis commixtum exhibeatur, obstruit enim vasa capillaria, genus neruosum laedit, sufflammat secretiones & excretiones naturales, & contabescentiam, lentae mortis sociam, inducit. Ex qua ratione famosa illa tinctura antiphthifica GRAMMANNI; quae saccharum saturni pro basi agnoscit, in sistendo sanguinis fluxu per pulmones, gonorrhoea, & pollutionibus nocturnis celebrata, a circumspectis Medicis hodie in usum trahi non solet. Data hac occasione non possum, quin commemorem, a nostris oenopolis & aromataris fere omnibus spiritui vini gallici intermisceri saccharum saturni, ea intentione, vt colorem ejus flavescentem, vetustatis ipsius testem, in aqueum & limpidum commutent, hacque illicita adulteratione, facile detegenda, sanitati bibentium haud leue adferunt praeiudicium, successiue saltem, colica sic dicta saturnina in sensus incurrens: quae conamina a magistratu, graui sub poena, forent interdicenda.

Stannum quod concernit, in se quidem deprehenditur innocentissimum, ita vt a Medico Anglo RICH. MEAD tamquam

quam specificum anthelminticum ad lumbricos latos expellendos fuerit commendatum. Quatenus autem a stannariis additione plumbi, cupri, reguli antimonii, arsenici, marcasitae, Zinci, aliarumque rerum, tam ponderis augendae, quam coloris exaltandi ergo, ut plurimum mangonifari solet, eatenus a consortio venenorum non potest excludi, prout perdocte exposuit Cel. BUCHNERUS in diff. *de circumspecto usu vasorum stanneorum ad potuum ciborumque, speciatim ex omni conficiendorum, praeparationem necessario* Halae 1753. habita.

De cupri, & ex hoc paratorum vasorum coquinariorum, noxiis qualitatibus, ante aliquot annos in Suecia aliisque regionibus, magnum fuisse rumorem, in recenti adhuc exiit memoria. Euanuit autem ille metus panicus, quando rite institutis examinibus, euctum, sola liquidorum, imprimis acidorum, in eisdem mora, partes cupri a vasis secedere.

THES. VI.

Venenorum complurium elementa nondum satis in apicum producta sunt, nec modus operandi a priori semper determinari potest.

SCHOLION.

Magnus venenorum numerus cum medicamentis sic dictis specificis hoc habet commune, quod virtutem quandam specialem & eidentem exserat, cuius tamen ratio haud ita facile detegenda. Innumeris obseruationibus notum, corticem peruuanum, china chinae dictum, quascunque febres intermittentes certo profligare, & vim sphaceli a causis internis oriundis infringere: Arnicam veram siue Doronicum, plantaginis folio alterum, sanguinem congruatum, in internis partibus

bus corporis hospitantem eminenti modo resolvere &c.; sed & nemini huc usque contigit, ut, vel sensuum adminiculo, vel analysi chemica, partes horum specificorum constitutas, a quibus effectus tales primario deriuandi, & operationis indolem apodictice enucleare valeat. De venenis sat multis eadem sunt dicenda: Effectus eorundem perniciosus & saepe praesentaneus in oculos incurrit, sed modus agendi nondum perspicitur, quam occupati passim fuerint Medici indagandis horum qualitatibus. Laudanda sunt tentamina & experimenta, quae JO. ADRIANUS THEODOR. SPROEGEL circa varia venena in viuis animalibus instituit & peculiari dissertatione Goetting. 1753. habita cum orbe erudito communicauit. Verum nil, praeter certitudinem ab illis oriundorum symptomatum, detegere potuit, causas silentio praeteriens. Abstrusissimum in primis videtur negotium venenorum relatiuorum, quorum in Thef. II. mentio iniecta, cum in hunc usque diem nulla ratio sufficiens inueniri poterit, cur huic animalium generi tam sint infensissima, & alteri non tantum innocua, quin in nutrimentum cedant palato gratum.

Plerique Medicorum, monente LINDESTOLPE libr. cit. p. 28. venena dispescere solent in corrosiua, obstruentia, & narcotica; verum praeter triplicem illum operandi modum, adhuc alius deprehenditur inexplicabilis: Nuces vomicae partes nec obstruentes, nec corrosiuas, nec narcoticas in se continent, nihilo tamen secius feles, canes, aliaque animalia consimilia breui interficiunt: Telae Indorum succo venenato delibutae hominem & bruta ab illis petita illico interimunt, teste FRANC. RHEDI in *obseru. de vipera* p. 33. Et si indolem ipsius arsenici, famosissimi & vicitatissimi veneni, rite considerauimus, hanc non in sola erosione partium, quas tetigit, sed simul in cetera mortificatione harundem deprehendemus, quam sectiones legales ab hoc veneno interemptorum tantum non semper de-

tete-

texerunt. Dantur corrosiva, arsenicum longe superantia, nihilo tamen fecius, nisi modum excedente dosi fuerint adhibita, deleterium effectum non exferentia. Aqua fortis, tamquam extremum corrosivum, cum sufficiente copia aquae diluta non modo nullum detrimentum corpori adfert, sed certis circumstantiis, e. g. in maniacis, ad aestum sanguinis temperandum, cum fructu propinari potest; quis vero auderet, arsenicum parili quantitate absque dispendio sanitatis & vitae cuidam exhibere. Haud adeo ignota est intoxicandi methodus, arsenico in aqua decocto aliquem de medio tollendi, quorsum spectat sic dicta aqua della Tosnina vel Toffania dicta, a venefica muliere Neapolitana inuenta, vid. HOFFMANNI *med. rat. syst. T. II. P. II. c. 2. §. 19.* Possem plura huius commatis exempla in medium proferre, sed sufficiant haec, ex quibus elucescere arbitror, delitescere adhuc in venenis nonnullis, praeter tres supra memoratas facultates, admodum subtile, partibus corporis celerrimo motu se insinuans virus, quod generi nervoso in primis, inexplicabili modo, perniciosum esse videtur.

THES. VII.

Omnia medicamenta certo respectu venena dicenda, & omnia venena dextre & provide vsurpata medicamentis adnumerari possunt.

SCHOLION.

Innocentissima & omni deleteria indole orbata medicamina, intempestive vel nimia quantitate vsurpata, oeconomiam animale turbare, & sanitati vitaeque offendiculo esse posse, in prooemio iamiam indicatum. Immo vero validiora, & motus partium solidarum & fluidarum, harumque qualitatem diversimode alterantia, indolem venenorum induere posse, experientia multiplex comprobavit.

C

menti

menti genus, praesentaneam subinde opem, sub depravatione ventriculi a cibus dyspeptis, oppletionem pectoris suffocativa & mucida, apoplexia serosa, febribus nonnullis tertianis, philtis assumtis &c., ferre possunt. Quodsi autem neglectis contra indicantibus, praesente v.g. vertigine sanguinea, asthma spastico, adfectibus hypochondriacis, hysteris, podagricis & nephriticis, suppressione mensium & haemorrhoidum propinentur, quae temeritas est empiricorum, idem est, quae venenorum actiuorum, effectus, ut bis peccare raro liceat. Haec praesertim valent de iis, quae ventriculum grauiter conuellunt, & generi neruoso infensissima sunt; quorsum referenda sibiata tantum non omnia, & haec inter adhuc hodie vltatissimus Tartarus emeticus, quem nonnulli ex intensiori effectu das weisse Gift adpellare solent, Gilla Theophrasti, radix Ellebori albi, Afari, folia Gratiolae, aliaque huius commatis plura.

Purgantia, vomitoriis quidem mitiora, a consortio tamen venenorum minime excludenda veniunt, quando motus spasticos intestinorum excitando, tonum horundem relaxant, circulum humorum & sanguinis turbant, viresque, sub exclusione nimia succorum, non tantum recrementitiorum, verum & laudabilium, admodum debilitant, quinimo inflammationibus periculosis viam pandunt; quae ratio fuit, cur BONTEKOE, GEHEMA, alique Medici, purgantia Medicinische Mord-Mittel nuncupare, non dubitarunt. Huc imprimis pertinent sic dicta drastica, olim magis, quam hodie familiaria qualia sunt radix Ebuli, Turpethi albi, Cyclaminis, Bryoniae, Ireos nostratis, Colocynthis, & ex hac parati trochisci Alhandali, Gummi Guttae, Laureola, Soldanella, resina Jalappae & Scammonii in maiori dosi, & vehiculo aqueo praecipitata assumta; ex compositis Extractum panchymagogum Crollii primae descriptionis, Pillulae hydropicae Bontii &c. Nisi temporari parcerem, anthelminticorum, sudoriferorum, diureticorum,

em-

emmenagogorum, saluantium, motus excitantium & sopientium, adstringentium commentarium hic scribere possem, quæ secundum præcepta rationalis medendi methodi non administrata, loco speratae salutis, sanitatem pessundare & aegrotos vita priuare possunt.

Quæ cum ita sint, quidni venenis versa vice virtus medicamentosa adtribuenda, modo a perita artificis manu provide & circumspecte dirigantur, imprimis, quando vehementia morbi, vel eius refractaria indoles efficaciam aliorum medicaminum illudit. Summum Creatorem hæc operosa corpora non in perniciem, sed emolumentum hominum condidisse, iam thesi prima stabilitum; insimul autem facultatem hisce concessit, noxas ex venenis alias redundantes, certis encheiresibus, quas ratio & experientia suppeditant, auerruncandi, & efficaciam eorundem ita moderandi, vt, non nisi salutaris & proficua esse queat. Hi fuere conatus modernorum medicorum, vt variis tentaminibus & experimentis cum venenis, tam in se ipsis, quam aegrotis, summa cum cautione institutis, quid in morbis conclamat valeant, certiores redderentur, de quibus in sequenti capite vberior erit differendi locus.

CAP. II.

Methodum medendi per venena tradens.

THES. I.

Ad vsum venenorum stricte sic dictorum non prius confugiendum, quam sub morbis, remediis mitioribus non obsequentibus.

SCHOLION.

Quae regula ab omnibus clinicis obseruanda, non opus esse heroicis & drasticeis remediis, quando leniora sufficiunt, haec praesertim valet de methodo medendi per venena; ad hanc etenim non accedat Medicus, nisi sub effectibus refractariis, quae omnem adhibitam medelam illudere, quorsum pertinent scabies rebellis, lepra, elephantiasis, scirrhi obfirmati, carcinomata, radicata lues venerea, vlcera phagedaenica &c. Sub his siquidem circumstantiis anceps remedium praestat quam nullum, modo caute adhibendum.

THES. II.

Non promiscue venena quaeuis in vsum trahat Medicus, sed selecta, & vel experientia fide digna probata, vel ita comparata, vt si non iuuerint, tamen haud nocere possint.

SCHOLION.

Ingentem esse venenorum catalogum, omnibus naturae ruspatoribus & physico-mediceis ignotum esse non potest. Empiricum proinde ageret Medicus, si quando illotis manibus ad quaecunque obuia confugere vellet. Solent toxica dispesci in classes, ex his ergo, quae certae classi adnumerantur, mitiora prius eligit, hisque insufficientibus, pedem ad fortiora promouere poterit, modo morbo curando haud offecerint, tunc enim praestat ab vltioribus hisce conaminibus abstinuisse. Tentamina, cum brutis instituta, magis curiositatem sapiunt, quam vt Medicus fructum exinde capere possit, cum enim plurima pars venenorum sit relatiua (vid. Thes. II) ab operationibus horundem in animalibus ad homines non valet consequentia. Eadem dicenda de medicamentis fortiter operantibus; sic crocus me-

metallorum equis in sat magna quantitate infundi potest, absque vlla subsecutura emesi, ecquis vero auderet, illum ad pauca grana hominibus propinare? Certiorem ergo, sed & insimul periculo propriae sanitatis non vacantem modum, effectus venenorum expiscandi, amplexi sunt nonnulli Medici, illa ipsimet adsumentes, vt extra dubium addiscerent, quae mutationes ab hisce in corpore humano subsequantur. Talia conatus est TIBER. LAMBERGEN, qui cancrum mammarum curaturus, & ysum Solani furiosi internum a quibusdam Medicis commendatum deprehendens, porrigere illud ante non ausus est, quam forbillata eius, sub forma infusi, certa portione, vid. eius *Lect. inaugural. sistentem ephemeridem sanati carcinomatis Groening. 1754* editam. Idem ANTON. STOERCK Medicus Viennensis, qui Cicutae succum vsurpandum primo cani, postmodum sibi ipsi obtulit, & nil sinistri ab eius adsumptione persequentis, intrepide ab aegrotis hauriendum curavit vid. eius *Tract. de Cicut. cap. I. p. 10.*

THES. III.

Venena ita temperari ac coërceri debent, vt perniciosum effectum in corpore humano non exercent.

SCHOLIION.

Iam ab antiquissimis temporibus in eo desudarunt Medici, vt indolem remediorum drasticonum corrigerent, haecque blandiora redderent. Methodum Elleborum album maniacis porrigendi, iam HIPPOCRATI notam, & Elleborismi nomine venientem, certis encheiresibus stipatam fuisse, vel exinde liquet, quod haec radix non absque insigni damno dari possit; dolendum autem, quod correctiones hae ad nos non peruenerint, licet ex ACTUARIO referat GEOFFROY in *Mater. medic.*

dic. Tom. II. Sect. I. Arr. XVIII pag. 75. partem radicis fibrosam reiecto capite, in aqua maceratam, corticem detractum, & separatum a tenui quae ipsi subest medulla, in umbra exsiccatum, postmodum ex passo & oxymelite, cum odoratis feminibus permixtum, fuisse exhibitum. Quaecunque venena vegetabilia cum vomitoriis & purgantibus, ex regno vegetabili desumptis, in eo coincidunt, ut tortura coctionis perfectae, mitiora reddantur, & tandem fere sterilia euadant; quae est ratio, cur Medici ecropotica, v.g. Rhabarbarum, folia Sennae, sola infusione & digestionē praecua, propinanda esse suadeant. Idem prope modum effectus obseruatur, quando exsiccata, & aëri diu exposita sunt. Radix Afari post moram trium circiter annorum ita mitescit, ut cum radice Ipecacuanhae symbolizet. Sium palustre alterum, foliis ferratis, & eius radix, nostratium vegetabilium venenatorum acerrimum, exsiccatum omnis violentae qualitatis expers redditur. Quae Gas narcoticum in se continent, mediante fermentatione ita coerceri possunt, ut, hac diutius iusto protracta, omni ipsis competente efficacia destituantur. Hinc NEUMANNUS in *prael. chymicis Part. III. cap. CXIII. p. 973.* noxas ab opio oriundas, fermentatione, ad annum vsque continuanda, arceri posse docet; qua ratione multum de principio agente, quod nonnulli spiritum rectorem vocant, amittit. Sunt inter venena, quae additione aliarum rerum domari possunt. Mercurius sublimatus trituratione & sublimatione noua cum Mercurio currente, in egregium commutatur medicamentum, Mercurii dulcis nomine veniens. Arsenicum album additione anaticae quantitatis sulphuris cicuratur, ut modum, venena varia vegetabilia acidis subiugandi, iam non commemorem. Sola tandem dilutione partes venenorum actiuae ita disiungi possunt, ut euadant salutiferae, protuti videmus de Mercurio sublimato, qui refracta dosi in spiritu frumenti solutus eminentissimum in nonnullis conclamatis morbis suppeditat medicamentum, de quo in subsequētib; agendum.

dum. Spiritus acidi minerales corrosivi, & ex his concentratissimum sic dictum Oleum vitrioli, sufficienti aquae quantitati instillatum, phlegmatis vitrioli temperiem induit, & sine metu sinistri euentus, in morbis aestu grauibus adhiberi potest.

THES. III.

Ante propinationem remediorum, veneni naturam habentium, corpus rite praeparari debet.

SCHOLION.

Breuis esse potero in explicanda hac regula, quippe quae ad medendi methodum generalem pertinet, & sub curationibus maioris momenti numquam non praetermittenda est. Primae viae, saburra vitiosa refertae, conuenientibus remediis, a quibuslibet, remoram medicamentorum exhibendorum operationi iniicientibus, repurgandae. Plethorica constitutio, proportionata sanguinis ventilatione imminuenda; febriles motus, imprimis a morbo curando non oriundi, ante compescendi; cacochymia, si aegritudo dilationem curae permiserit, conuenientibus adminiculis corrigenda; consuetae euacuationes suppressae, nisi inuincibile obstaculum adfuerit, reuocandae, & sic porro.

THES. V.

In tabidis, hectica colliquatiua, febribus acutis, nimio sanguinis profluuiio laborantibus, decrepita senectute constitutis, & grauidis praestat ab hac medendi methodo abstinuisse.

SCHO-

SCHOLION.

Potior venenorum pars est actiuae indolis, violenta quadam ratione corpus & eius partes, tam solidas quam fluidas, maxime vero genus nertiosum valide adficiens (Thef. II.) In subiectis proinde minimum firmitatis, minimumque virium habentibus, quales sunt heclici, tabidi, non possunt non esse exitiosa. Sub profluuiis sanguinis immoderatis, motum eius adaugendo, euacuationes has facile reddunt profusiores; februm acutarum typum, non sine metu sinistri successus, reddunt irregularem; grauidas in periculum abortus praecipitant, & in subiectis extremae senectutis, vasis plurimam partem conglutinatis, fibris rigidioribus, & spisso sanguine, lentum cursum absolvente instructis omnis spes salutis decollat.

THES. VI.

Inter venena vegetabilia, eminentis virtutis, & vsu recepta, numeranda veniunt Nicotiana, Opium, Solanum, & ex eius speciebus furiosum dictum, Cicuta.

SCHOLION.

Mirabuntur fortassis haud pauci, praesertim Tabacophili, me Nicotianam catalogo venenorum inseruisse, cum nulla propemodum res reperiatur, tam diffusissimi, & per totum fere orbem se extendentis vsus, quam haec ex America primum ad nos delata herba, quae homines occulta quadam delectatione adeo adficit, vt qui illi semel adfueti sunt, difficile postea abstineant. Nec desunt praecones eius permulti, qui secundum versiculum:

Nulla salutifero se comparat herba Tabaco
Viribus his omnes exsuperat reliquas.

Ean-

eandem ad coelum vsque, tamquam polychrestum euehunt; quos inter nuncupasse sufficiat antesignanum supra iam nominatum CORN. BONTEKOE, vtpote qui in Tract. vom *Leben, Gesundheit, Krankheit und Tod* p. m. 376. nihil ad vitam & sanitatem conseruandam, ipso Tabaci fumo, praestantius vquam inueniri asserit. Tametsi virtutes Nicotianae medicas in dubium non vocauerim, nihilo tamen secius, vel ex eo deleteriam indolem prodit, quod cum anxietate summa combinatas turbas, *ἄνα καὶ κάτω* se exferentes, excitare suevit, & mediante fistula fumum eius prima vice adtrahentes, obnubilationem sensuum, sudorem circa frontem frigidum, tremorem labiorum, & subinde vomituritiones experiuntur, luculentissimo testimonio, possidere hanc herbam qualitates, naturae nostrae satis infensas, temporis tamen tractu, sub repetito eius vsu, in consuetudinem venientes. Inest siquidem eidem vis stupefaciens, & genus neruosum ingrata quadam ratione adficiens: vnde est, quod & in adsuetis, vsum fumandi moderatum in abusum conuertentibus, scotomia, vertigo, adpetitus deprauatus, veternus, imo apoplectici insultus fuerint deprehensi, qualia exempla collegit BARTHOL. ZORN in *Botanol. medica* p. 660. Virtutes ergo medicas quod concernit, missis hyperbolicis eius laudationibus & vituperiis, a praeiudiciis liber, ob vim emetico-catarcticam, ab interno eius vsu plane abstinendum esse arbitror, nisi fortasse extractum eius, diuturniori coctione praeparatum exceperim, quod in tussi phthistica & ferina sedanda, ad pauca grana propinatum passim commendare solent Medici; sed quoniam in sensibilibus facile conatus vomendi excitare soleat, vino aromatizzato tollendos, praestat huius loco, tutiora seligere remedia. Solus proinde restat vsus huius plantae externus, quem scopo proposito conformem, breuibus includam aphorismis.

Quatenus fumus Tabaci est apophlegmatifans, pituitosis multo sero viscido abundantibus conducit, quod

D

hac

hac irritatione, mediante fcreatu, copiosius excernitur.

Haud est remedium prophylacticum sub febribus malignis, & ipfa peste, nisi quod salivae excludendae proventum promoueat liberiores, quae alioquin deglutita, miasma contagiosum sanguini & humoribus facilius communicare possiet, eoque ipso symbolizat cum masticatoriis, radice Angelicae, Enuclae, baccis Lauri, Iuniperi, Mastiche, aliisque, sub praesentia aegrotorum a timidis ore volutatis, quorum fiducia ab hisce remediis multum erigi solet.

Fumus tempore matutino haustus aluum reddit magis morigeram.

Odontalgiam & ophthalmiam serosam saepe compescit, & catarrhosas molestias quandoque tollit.

Masticatio, Tabaci Anglis navigationi se mancipientibus familiaris, ex redundante oris squalore, dedecet viros ornatos, quod & de sic dictis nasalibus, ex contortis Tabaci foliis paratis valet. Prouti in coryza & grauedine puluis Tabaci, cum euphoria naribus adtrahitur, ita ab immodico eiusdem vsu nares & sinus cranii obstruuntur, atque odoratus imminuitur.

Enematibus incoctum obstructions alui, aliis remediis non obtemperantes, certissime aufert. Pariter fumus Nicotianae, mediante peculiari machina ano immissus pertinacissimas ventris suppressiones tollere, & eximiam opem in hernia incarcerata atque malo Iliaco praestare potest.

Mundificans, sedatium & traumaticum constituit remedium, praesertim in vlceribus cacoëthis & canerosis, ita, vt progressus cancri mammarum exulcerati, mediante eius deco-

Et in aqua, addita pauca acetī vini quantitate, ad annos aliquot retardari possit.

In pthiriasi, & tinea, non semper absque metu infectionis vertiginis & scotomiae, imo & eersionis ventriculi applicari potest. Notus est mihi vir iuuenis, qui suāsu amici cuiusdam, ad pediculos inguinales, Morpions dictos, fugandos, decocto Tabaci pudenda fortiter lauans, ad tempus impotentiam virilem sibi contraxerat.

Opium, siue succum papaueris Turcici, numerum venenorum augere posse, vel ex eo liquet, quod criteria essentialia toxicorum Thef. III. adlata, vere in eo deprehendantur. Hoc tamen non obstante, tot habuit praecones, quot ofores, singulis ad experientiam prouocantibus. In amplissimum exspatiarer campum, si quando momenta huc pertinentia sigillatim persequi vellem; quem laborem nuperrime suscepit GEORG. YOUNG in *Treatise on opium founded on practical observations*, ut & Cel. BALTHAS. LUDOV. TRALLES in consummatissimo opere *de usu opii salubri & noxio* Tom. III. comprehenso. Hos duces, media via incedentes tuto sequi licet, ita vt non nimis ab usu huius succi deterreamur, nec caeco impetu ad tumultuariam eius adhibitionem prouolemus. Superuacaneum proinde foret, monita & praecepta, in scriptis his deprehendenda, hic repetere. Ne vero plane ἀσύμβολος videar, paucas subiungam cautelas.

Nisi summa necessitas efflagitet, opiata prius non exhibenda, quam causa materialis fuerit remota, induciae etenim per breue saltem tempus hisce impetrantur, & morbus, excluso narcotico, fortius adgrauescit, indolemque acquirit magis pertinacem.

In febribus acutis, praesertim circa dies criticos, plane ab opiato abstinendum, quidquid aegrotus & adstantes urgeant, ut somnus concilietur, vel enim in deliria periculosissima incidit aeger, vel turbata & sufflaminata crisi, lethargo decedit.

Agonizantibus numquam opiate ad *ἰουδαϊστίαν* porrigenda, pariter nec infantibus & pueris, quippe qui per totum vitae decursum, saepe numero, tardum exinde obtinent ingenium.

Methodus SYDENHAMI, qui a propinato vomitorio vel purgante, operationem sufficientem fuisse iudicans, statim opiatum subiunxit, ne materia peccans a sanguine ad ventriculum deuehatur, me quidem iudice, non facile imitanda, quia facile alius exinde redditur admodum obstipata, & sicubi modum fortassis excefferit euacuatio, aqua cinnamomi, vel vino aromatizzato, vel adplicatione theriacae Andromachi externa, cum tantillo camphorae, motus hi facile compescendi. Sub vehementia dolorum spasticorum opiate non adeo conueniunt, fortius namque recrudescunt, & aegroti abhinc habent, ut de mutatione sensationis naturalis in obtusum conquerantur. Exemplum sit paresis ex colica, opiatu suppressa.

Pleraque opii correctiones coruos illudunt hiantes, sufficere, potest simplex eius extractum aquosum; ex compositis Dioscordium Fracastorii, Pillulae de Styrae & Laudanum liquidum Sydenhami.

Opiata versus tempus nocturnum commodissime dantur, quandoquidem post somnum placidum, mane, natura sponte ad adauctam transpirationem inclinante, citius auolat.

Pauca grana extracti Panchymagogi Crollii, anaticae quantitati massae pillularum de Styrae maritata, blande alutum

mo-

mouent, vomitus compefcunt nimios, & infimul tuffim effrenem tuto moderare folent.

Vlteriori examine dignum cenfeo extractum Papaueris noftratis, ex fucco eius expreffo rite paratum, cedit namque opio narcotica indole, naturae noftrae magis videtur effe conforme, nec tam fontica ab eius vfurpatione, vtut paulo liberiori, metuenda mala. De femine Papaueris adhuc indigitandum, vix aliquam in eodem detegi poffe vim fonniferam. Noui pueros, qui ex capitibus maturefcenribus, illud fumma cum delectatione, ad unciam femis & quod excurrit, preuia manducatione deglutiunt, nec fonniculofo exinde redduntur.

Ad *Solanum* quod adinet, huius plurimas fpecies virulentam prodere energiam, triflis fubinde docuit experientia, quando incauti, baccas vel fructus huius comedentes, breui pofft conquefti funt de ficcitate oris, strangulatione faucium, deglutionem impediende, anxietatibus praecordiorum, quas preffo pede fubfecuti febriles motus, infaniae & phantafiae deprauatae iuncto, tandem in conuulfiones, fpafmos, rigores, veternum & mortem definentes, nifi tempeftiue auxiliatrices adferantur manus. Haec fymptomata deterruere medicos ab vfu eius interno, empiricis hanc prouinciam relinquentes, quos inter Pastor quidam, in Parochia fua, dyfenteria decumbentibus infufum baccarum folani vinofo cum euphoria propinauit, vid. *Ephemerid. A. N. C. Dec. II. A. III. p. 154.* Item alius Viennenfis, herba hac maniacos curandos fibi fumfit, teffe HOYERO l. c. *Dec. III. A. VII. & VIII. p. 296.* & de Hortentottis legimus in BOECLERI *Cynof. mater. med. Part. II. cap. I. p. 55.* hos decocto folani pomiferi, frutescentis, fpinofi, hydropicorum aquas per urinam educere folitos fuiiffe. Maiori interim confidentia, egregio fuffeffu comite, externus fuit exhibendi modus, in haemorrhoidibus caecis tumentibus, & potiffimum in cancro

tam occulto, quam exulcerato, aliisque vlceribus cancrõsis, do-
 lores effrenes mitigandi, & ulteriorem progressum foedae exul-
 cerationis inhibendi ergo, adeo, vt ob virtutem sedatiuam,
 promte vtplurimum se exferentem, passim diuinum fuerit nun-
 cupatum remedium. Imponuntur siquidem folia solani, nunc
 integra, nunc in mortario plumbeo contusa, nunc succus ex-
 pressus, vel solus, vel cum aliis adpropriatis rebus in formam
 vnguenti redactus, quale est vnguentum Diapompholigos in
 pharmacopoliis nostris reperibile. Praestans ille effectus ab aliis
 consimilibus & anodynis non obseruandus, dubio procul com-
 mouit Medicos, vt de interna adhibitione eius cogitauerint.
 Primitus de certitudine effectus nondum contucti, suspensa ma-
 nu hanc herbam in vsum vocasse, exinde concludendum, quod
 modum exhibendi expressis verbis non protulerint. Ita enim
 IOH. IUNCKERUS in *Consp. Therap. General. a. 1725. edit. Tab.*
XVIII. p. 491. loquitur: „nos folia Bellae donnae in cancro vere
 „deplorato *certa methodo & parcissima dosi* adhibentes, admi-
 „rabilem prorsus eorum virtutum vidimus, sed cum alio exem-
 „plo non aequè fructuosa reperta, nedum frequentioribus ex-
 „perimentis probata sint, intempestiuum foret, de certa illo-
 „rum salubritate quidquam diulgare. Haud dilucidius multo
 se expediuit D. OETINGER in *diff. de Bella donna tamquam*
specifico in cancro, in primis occulto, sub praesidio ALBERTI
 1739. habita, lectores haud sufficienter, qua modum adhi-
 bendi legitimum, informans. Tandem supra iam nominatus
 LAMBERGEN, quantum quidem noui, primus methodum
 enodate cum orbe medico communicauit, qua cancrum mam-
 mae, occultum quidem, sed periculosum satis, & exulcerationi
 proximum, infuso foliorum solani aquoso felicissime ita sustulit,
 vt abhinc cum sanitate in gratiam perfecte redierit aegra.
 Eandem viam postmodum ingressus est THOM. GATACKE-
 RUS, qui 1757. edidit *obseruationibus, internum vsum solani*
exponentibus, multis adductis exemplis, ordine narrauit, quo-
 us-

usque tam in cancro occulto, quam aperto peruenerit. Laudanda sane huius viri integritas, quod non nimium huic herbae confusus, plures eidem adtribuerit virtutes, quam vere in illa detexit. Haud enim addixit eidem energiam in cancro specificam, sed talem, quae per sudorem, urinam, & aluum potenter, & peculiari ratione, heterogeneitates ex corpore expellat, eoque ipso indirecte, carcinomate laborantibus magno existat praesidio, licet curam haud perfecte absoluere queat. Proinde credit, in hydrope cum fructu vsurpari posse, quod binis adductis exemplis probare studet. Ceterum solanum hortense, non tam impetuose, quam sic dictam Bellam Donnam operari, nec, nisi sub principio curationis, aegrotos de vertigine, dolore capitis, oculorum hebetudine & somnolentia conqueri monet, quae symptomata LAMBERGEN ad finem curae, continuare recenset.

Cardo curationis in eo vertitur: Praemissis euacuantibus vniuersalibus, a grano semis, vel vno solani exsiccati incipiendum, cui vncia vna aquae feruidae infundenda; raro ad quinque vel sex grana ascendendum, & si desideratus ab illis non insequatur successus, vel quando post secundam dosin symptomata exacerbantur, ab vltioribus conatibus abstinendum. Versus noctem hoc remedium in lecto propinandum, mane exinde subsequente largo sudore, & vrinæ profluuiio, alternatim nonnumquam se excipientibus, aluum itidem subsequente die solui, & si hoc non contigerit, laxans huic potioni intermiscendum vel subiungendum. Post secundum vel tertium diem exhibitio solani non repetenda. Continuanda haec methodus, donec desideratus finis obtineatur, nisi symptomatum forte oriundorum grauitas contradixerit.

Licebit hisce addere binas plantas venenatas ad cancerum tollendum a nonnullis itidem commendatas. *Phitolac-*
cam

cam Americanam foliis integerrimis, siue Solanum racemosum Indicum, ex quo succus exprimitur, & solis calore ad consistentiam vnguenti inspissatur, & feminis Ricini succum in vase plumbeo foli expositum, donec olei spissitudinem obtinuerit, cuius vnciae vni scrupulus vnus plumbi vsti, & totidem Mercurii cum aqua calcis viuae praecipitati albi adduntur, quod extollit WILLIAM NORDFORD in *Essey on the general method of treating cancerous tumours* Lond. 1753. Vtraque haec remedia cancro exulcerato imponuntur; verum experientia elogio prioris non subscripsit, & quid valeat vltimum, tentaminibus futuris relinquendum.

Cicuta cum Solano eadem propemodum sustinuit fata, vt ob virulentas qualitates, plurimi Medici ab interno eius vsu abhorruerint, externum saltem admittentes, in resoluendis tumoribus induratis, infarctibus viscerum internorum, tophis podagricis, cancro exulcerato mundificando &c. Deprehenduntur quidem in monumentis medicorum passim vestigia propinati huius toxici remedii, v. g. in IUL. CAESAR. BARUELLI *hortulo geniali* p. 13. narratur: sacerdotes Athenienses, vsu huius, libidinis incendia extinguere consueuiffe. IOH. RAIUS in *hisor. plant. vniers. libr. VIII p. 8.* ex communicatione D. BOWLE, herbae exsiccatae & puluerisatae vsum in malignis febribus commendat. Virum litteratum, ad extinguendum sanguinis feruorem, & inde natam faciei rubedinem extirpandam, per octiduum, omni mane, succi cicutae circiter vncias tres cum saccharo delibasse, nullo alio symtomate, nisi virium debilitate, nec tamen faciei pallore desiderato subsequente, referunt *Ephemerid. N. C. Dec. I. A. IV. obseru. 106.* Pariter MICH. ETTMULLER in *Schroederi dilucidat. phytologia* p. m. 30. de RENEALMO recenset, hunc non veritum fuisse, Cicutam, partim in substantia a scrupulo vno ad drachmam semis, partim in infuso ad drachmas duas, idque felici

lici cum successu in scirrhis lienis & hepatis, vt & pancreatis grauiissimis porrigere, addita tamen epicrifi, *hunc solum vsque eo audaciae adcessisse*; cui subscribit GEOFFROY in *Mater. Medic. Tom. III. Sect. II. p. 326.* asserens: *prudentiorem esse Medicum, qui a Cicutā abstinet.* Ante biennium autem supra laudatus D. ANT. STOERCK Medicus Viennensis, ruptis praeiudiciis autoritatis & praeconceptae opinionis, libello peculiari demonstrandum sibi sumsit: *Cicutam non solum vsu interno turissime exhiberi, sed esse simul remedium valde utile, in multis morbis, qui hucusque curatu impossibiles dicebantur.* Vir hic Cel. obseruatis egregiis herbae huius virtutibus externis, succum in formam extracti redactum aegrotis, glandularum scirrhis, vlceribus carcinomaticis, cancro mammarum aperto, fistulis sinuosis, carie ossium, cataracta, aliisque morbis, ex succorum heterogeneitatibus, & obstructionibus oriundis, exoptatissimo successu propinauit, & prolatorum veritatem, viginti historiis omni fide & diligentia concinnatis, corroborare annisus est. Ex quibus concludendum, hanc herbam ad resolutia & deoppilatiua pertinere, atque per intimos vasorum maeandros, sine vchementia, & motu humorum ad sensum aduucto, transire posse. Quod autem nonnulli Medici, nihilo fecius nimis praecipitanter, & seuerē suam contra Cicutam sententiam protulerunt, eamque, tanquam plantam inutilem damnarunt; alii de Cicutae specie & caractere disceptarunt, operae pretium iudicauit, in supplemento 1761 edito, eius imaginem acere excudendam curare, & quod in priori opusculo non clare determinatum, enodatus describere, & denuo viginti duos aegrotos extracto cicutae curatos sistere voluit. His obseruationibus incitati alii Medici itidem Viennenses, tanquam testes oculati, IOSEPH. QUARIN, & MAXIM. LOCHER vestigia antecessoris nominati persequentes, omni modo adlaborarunt, vt de certitudine virtutum Cicutae nullum remaneat dubium, suaque detecta typis itidem mandarunt.

E. *ambrosius* Corr-

Confusio & inaduertentia specierum huius herbae causa fuit, cur saepe numero scopo medentium satisfacere noluerit. Cicuta ergo genuina dicitur, praeunte LINNAEO: *Conium caule maculato, semine subgloboso, quinque-striato, virimque crenato*, vel *Cicuta maior* TOURNEFORTII. Distinguendum ergo probe a *Chaerophyllo temulo caule fusco, petalis cordatis*, & *semine laeui*, atque paululum oblongo instructo, quod Conio nonnumquam intermixtumprehenditur.

Quoniam secundum LINNAEI *Philosoph. Botan. Aphor. 37. p. 283.* plantae eiusdem speciei, ex locis siccioribus prouenientes magis sapidae, ex succulentis insipidae, & ex aquosis corrosivae magisprehenduntur, consultum foret, huic herbae, pro maiori quantitate extracti obtinenda, peculiarem agrum conuenientem destinare.

Extractum parari debet ex succo herbae, sed non radicis, recenter expresso, & leni euaporatione, in vase fictili amplo probe vitriato, vel stanneo, ad iustam consistentiam pedentim coacto, cuius notae bonitatis color ex fusco viridescens, & odor mures domesticos, vel cantharides quodam modo redolens. Huius Extracti prima dosis est granum vnum vel duo, quae paulatim augetur, immo, pro modulo virium aegroti & morbofi adfectus ad drachmas duas adscendit. Supra iam memoratus LOCHER in *observat. pract. p. 92.* refert, feminam, cancro mammae exulcerato & refractario laborantem, singulis diebus drachmas duas huius extracti sicque spatio nonnullorum mensium, libras eius duodecim consumsisse; vnde sequitur, non tam facile ab usu huius medicamenti desistendum, sed curam, donec conualescant aegri, ad plures menses continuandam esse.

Quia aluum raro mouet extractum, iuuabit leniora laxantia aliquando interponere.

Suppuratione laudabili obseruata, strenue in propinatione extracti perseverandum.

Opti-

Optime sub forma pillularum exhibetur, cum pulvere herbae Cicutae formandarum, superbibendo vncias aliquot infusi Thee & iusculi alicuius non vinosi. Pillulas auerfantibus in potiunculis solui potest.

Nullis indiuiduis nocet, quin pueris, grauidis, senibus, imo durante mensium & haemorrhoidum fluxu, tuto porrigi possit.

Si quando adfectus indoles vsum remediorum externorum insimul exposcit, ratione circumstantiarum, eius decoctum palmam reliquis praecepit.

Haec de Cicutae adtulisse sufficiant, saltem adhuc addendum, Cicutam non infallibile nuncupari posse remedium, quoniam obseruationes virorum iam laudatorum docuere, fuisse nonnumquam indiuidua, in quibus desideratam opem ferre recusauit, licet tales casus inter rariores collocandi; & gratulari sibi potest ars salutaris de hoc detecto remedio, quod inexpugnabiles quosdam olim habitos morbos, insensibili propemodum ratione, superare valet; & caeteros aegrotos inter, scirrhis & cancro mammaram laborantes habebunt, vt laentur, se recensita methodo tyrannidem secantis cultri effugere posse.

THES. VII.

Ex venenis, quae regnum minerale depromit, in vsus medicos adhibendis, eminent Mercurius sublimatus, & Arsenicum.

SCHOLION.

Summa deleteria qualitas Mercurii sublimati arcuit a prima eius detectione, & nostra vsque tempora, Medicos caeteroquin audaces, ab huius corrosiui mineralis, quod & laminas candentes argenti perforare valet, interna adhibitione, vt exulcerationibus saltem externis, atque foedis in primis viceribus venereis, cum aqua calcis viuuae commixtum, nomine aquae

phagedaenicae destinauerint, vel nonnumquam, suspenſa tamen admodum manu, ſub forma vnguenti verrucas, & callos vlcerum eo abſumendos fuerint conati. Dum Archiater Auguſtiſſimae Imperatricis Romanae, GERH. a SWIETEN, methodum primum detexit; Mercurii ſublimati vſu interno, luem veneream & eius ſymptomata cito, tuto, & iucunde tollendi, confer. *Comment. Lipſienſ. de rebus in ſcient. natur. & medicin. geſtis Volum. V. Part. III. n. 19. p. 717.* Quam grauiter nimiumque, ne dixerim inhumaniter, macerati fuerint ſyphilitici, qui tortura ſaliuationis, interdum repetitae, in Laconicis vel Caldariis, poenam effraenatae libidinis luere debuerunt, res eſt nota, atque apud omnes peruulgata; vt proinde Medici hodierni operam paſſim locarint in domando hocce, abſque ptyalismo, ſontico malo, & licet conatus horundem, ſub morbo nondum radicato, ad voluntatem haud raro ſucceſſerit, tamen pluribus ambagibus, & cumulado remediorum adparatu opus fuit. Hiſce caret memorata methodus, vtpote quae ſimplex magis dicenda, nec in oeconomia animali notabiles adfert mutationes, quin aegroti, negotia ſueta, durante curatione, exſequi, & robuſtiores, aëre exiſtente calido & ſereno, huic ſe exponere, imo itineri ſe committere poſſint. Recipiuntur ad drachmam ſemis Mercurii ſublimati corroſiui bene triti, librae quinque pond. medicinal. ſpiritus frumenti reſtificati, & relinquuntur in lagena vitrea ad ſolutionem Mercurii vſque, haecque ſemper obſeruetur proportio, vt in ſingulis vnciis ſpiritus, contineatur Mercurii ſublimati granum ſemis. Mixturae huius, mane & vſperi, aegrotis cochlear vnum, vel ad ſummum duo porriguntur, ſtatim ſuperbibendo libram circiter decocti calidi ex auena vel hordeo excorticatis, vel cum radice Altheae & Liquiritiae parati, tam ſaporis ingrati corrigendi, quam Mercurium magis diluendi ergo.

Niſi plethora conſtitutio adſuerit, vel vis ſcylalorum tubum inſteſtinalem obſederit, venae ſeſtione vel purgante
prae-

praeuio non indiget. Quibus durante hac cura, excretiones naturales debite respondent, citius conualescunt, sub aluo autem immorrigera, lene purgans exhibendum.

Tamdiu cura continuanda, donec scopus sanationis perfecte fuerit obtentus, id quod ad summum, spatio binorum circiter mensium contingere solet, nisi radicatum malum & cum hoc combinata symptomata grauiora, prolongationem curae monuerint.

Potus itidem sufficiens curam longe breuiorem & faciliorem reddere potest. Symptomata luis venereae, quales sunt bubones ad suppurationem tendentes, vlcera callosa, sinuosa, & canerosa, tophi, phimosis & paraphimosis, condylomata, marisci, carunculae urethrae &c. si non sua sponte cedant, tamen remedijs conuenientibus externis simul adhibendis facilius obsecundant.

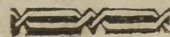
Anteferendum esse hunc curandi modum, omnibus alijs huc vsque vsitatis, vel ex eo colligendum, quod laudatus von SWIETEN l. c. refert, spatio vnus anni, trecentos syphiliticos, absque saluatione, ex vno nosocomio sanos exiuisse; & D. MAX. LOCHER in *obseru. pract. Cap. I. p. 34.* numerat horum 4880, qui in nosocomio ipsi concedito, octennio circumacto, parili ratione, ex turpi hac valetudine emerere.

Anceps haereo, an *Arsenicum*, quod cum Mercurio sublimato, qua deleteriam indolem, excepto solo sapore, perfecte coincidit, tantis laudibus sit ornandum. Obseruatum quidem, hocce virus ab vsu interno non adeo fuisse exclusum, atque non modo ab Empiricis, quibus solemne, illotis manibus, & temerario ausu propinare pharmaca, persaepe vsurpari, verum & a Medicis, eidem inter febrifuga aduersus tertianam & quartanam, tamquam euporiston, & specificum quasi, reliquis omnibus, certitudine effectus, palmam praeripiens, locum esse concessum, ita enim locutus est IOH. HADR. SLEVOGT

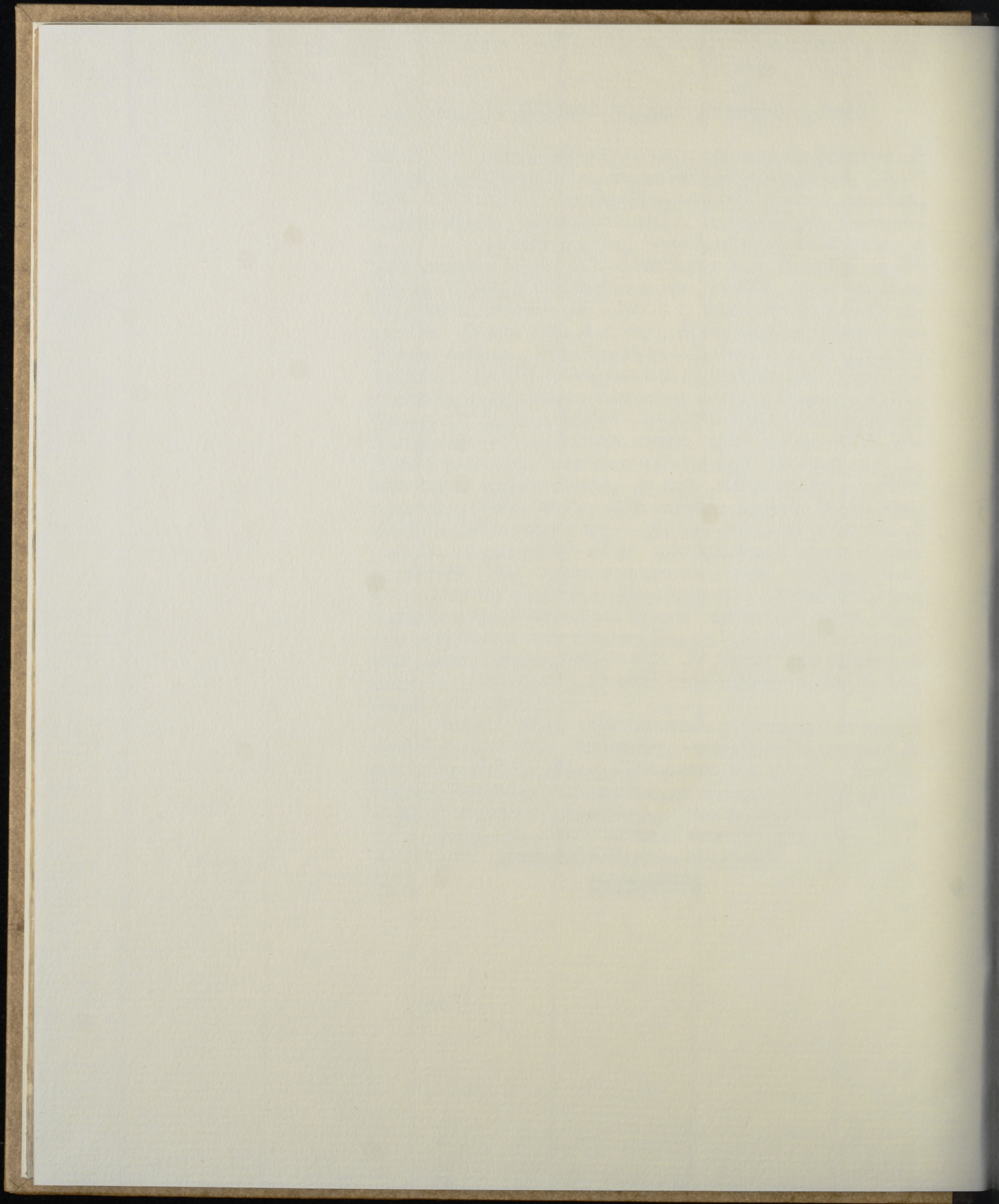
Prof.

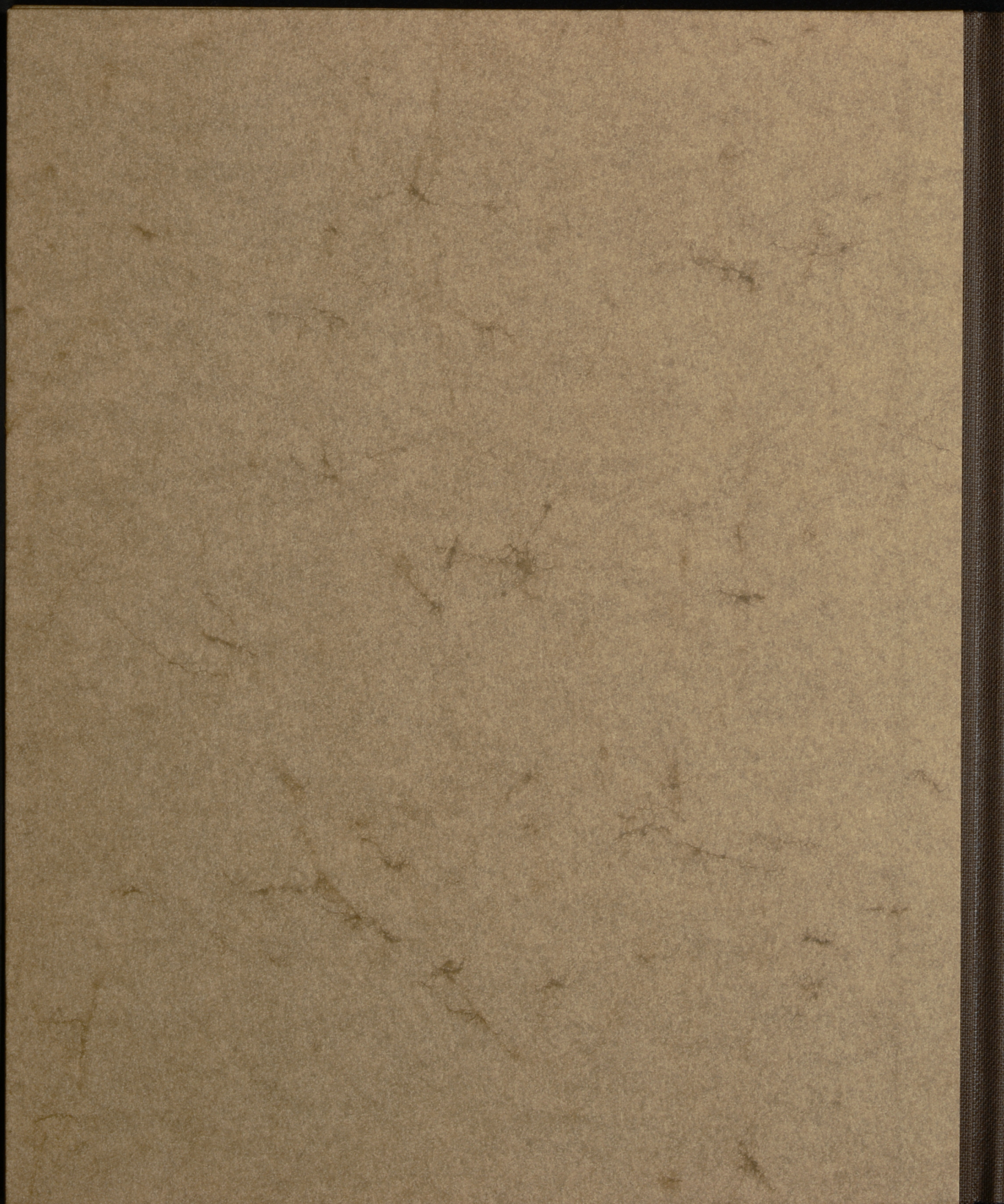
Prof. olim Ienensis famigeratissimus, vid. eius *Propempticon de Permissione prohibitorum, & prohibitione permissorum*, Disput. IOH. IAC. BAYERI de *capillis* adnexum. Quando autem alii cordati Medici, monente STAHLIO in *opuscul. physico-medico. p. 430.* Arsenicum febrifugi nequissimi titulo insignivere, a quo prudens Medicus & conscientiae suae studiosus cauere debeat, haecenus eius adhibitio fere exoleuit, ita vt vix & ne vix quidem, externis adfectibus v. g. carcinomatibus fuerit admotum. Donec *Actis Academiae Electoralis Moguntinae Scientiarum vtilium*, quae Erfordiae est *Tom. I. p. 216.* D. IOH. CHRIST. IACOBI Dissertationem de *prudenti usu Arsenici sale alcalico domiti interno salutari*, inferendam curauerit, in qua sequentem methodum docet antepyreticum suum parandi: Recipit ad Arsenici partem vnā, aquae partes 168 & salis Tartari partes 12, haec cum inuicem mixta decoquit ad dimidiae aquae consumptionem, & facta refrigeratione, partem aquae euaporatae iterum addit, adiecto paucillo spiritus vini, melioris conseruationis ergo; hocque decoctum infantibus ad guttulas 6--16, adultis ad gt. 30 exhibitum, salutare effectus praestitisse, nec damna vnquam ab eodem infecuta refert, quod nonnullis exemplis probare adnititur. A iudicio de hoc remedio ferendo merito me sustineo, crediderim tamen, salutem aegrotorum huic nondum satis probato medicamento non tam facile committendam esse, nisi forte, rite ponderatis omnibus circumstantiis, in nimis rebelli febris quartana, in subsidium vocari possit.

Mentio adhuc esset iniicienda venenorum ex regno animali, vim medicam habentium; verum angustia temporis & pagellarum ab hoc instituto abstinendum esse monet. *Cantharides* hic locum occupare possent, at quidquid nonnulli Medici de virtute harum aphrodisiaca, in gonorrhoea virulenta &c. proferant, merito tamen ad vesicatoria tantummodo eas ablegandas esse censeo.

compeſcunt nimios, & inſimul tuſſim effre-
ſolent.

examine dignum cenſeo extractum Papaueris
eius expreſſo rite paratum, cedit namque
ole, naturae noſtrae magis videtur eſſe con-
ſentanea ab eius uſurpatione, vtut paulo libe-
ralia. De femine Papaueris adhuc indigitan-
t in eodem detegi poſſe vim ſomniferam. No-
capitibus matureſcentibus, illud ſumma cum
ſentiam ſemis & quod excurrit, preuia man-
ent, nec ſomniculoſi exinde redduntur.

quod adinet, huius plurimas ſpecies viru-
nergiam, triſtis ſubinde docuit experientia;
paccas vel fructus huius comedentes, breui
nt de ſiccitate oris, ſtrangulatione faucium,
mediente, anxietatibus praecordiorum, quas
uti febriles motus, inſaniae & phantasiae de-
tandem in conuulſiones, ſpasmus, rigores,
em deſinentes, niſi tempeſtiue auxiliatrices ad-
Haec ſymptomata deterruere medicos ab uſu
iricis hanc prouinciam relinquentes, quos in-
in Parochia ſua, dyſenteria decumbentibus
ſolani vinoſum cum euphoria propinauit, vid.
Dec. II. A. III. p. 154. Item alius Vienneniſis,
os curandos ſibi ſumſit, teſte HOYERO l. c.
VIII. p. 296. & de Hottentottis legimus in
mater. med. Part. II. cap. I. p. 55. hos decocto
rutescentis, ſpinoſi, hydropicorum aquas per
ſolitos fuiſſe. Maiori interim confidentia,
comite, externus fuit exhibendi modus, in
caecis tumentibus, & potiſſimum in cancro

D 3 tam

